

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-685/21 – 1

Asia C-685/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

15.11.2021

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

21.10.2021

Kantaja:

YV

Vastaaja:

Stadtverkehr Lindau (B) GmbH

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) on tehnyt [–] asiassa, jossa kantajana on YV [–] ja vastaajana Stadtverkehr Lindau (B) GmbH, Lindau, [–] Saksa, [–] ja joka koskee 58 710 euron suuruista summaa [–] ja sen vahvistamista [riita-asian arvo: 10 000 euroa] ja jossa on kyse kantajan tekemästä ylimääräisestä Revision-valituksesta, joka koskee Oberlandesgericht Innsbruckin (Innsbruckin ylioikeus) muutoksenhakutuomioistuimena 18.3.2021 antamaa ratkaisua GZ 1 R 5/21a-12, jolla vahvistettiin Landesgericht Feldkirchin (Feldkirchissä sijaitseva osavaltion tuomioistuin) 28.12.2020 antama ratkaisu GZ 45 Cg 72/20t-5, [–] seuraavan

välipäätöksen:

1. Unionin tuomioistuimelle esitetään SEUT 267 artiklan perusteella seuraava ennakkoratkaisukysymys:

Tarkoitetaanko *tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (uudelleenlaadittu)* 11 artiklan 1 kohdassa ja 13 artiklan 2 kohdassa mainitulla vakuutuksenantajalla myös yritystä, joka ei ole vakuutusyritys mutta joka *moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta annetun direktiivin 2009/103/EY (kodifioitu toisinto)* 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn vakuuttamisvelvollisuutta koskevan poikkeuksen vuoksi vastaa sovellettavan lainsäädännön mukaisesti ”vakuutuksenantajan luonteisena toimijana” moottoriajoneuvoista, joiden haltija se on, samalla tavalla kuin vakuutuksenantaja vakuutuslainsäädännön säännösten mukaan?

2. [–] [asian käsittelyn lykkääminen]

Perustelut:

1. Tosiseikat

- 1 Kantaja, jonka kotipaikka on ensimmäisen asteen tuomioistuimen tuomiopiirissä, loukkaantui vakavasti 30.7.2019 Lindaussa (Saksa) tapahtuneessa onnettomuudessa, jossa oli mukana linja-auto, jonka haltija vastaaja on. Vastaaja on kunnallinen lähiliikennettä harjoittava yritys, joka on pakollista liikennevakuutusta koskevan Saksan lain (Pflichtversicherungsgesetz) 2 §:n 5 momentin nojalla vapautettu velvollisuudesta ottaa pakollinen vastuuvakuutus.

2. Asianosaisten lausumat

- 2 Kantaja vaatii vastaajalta vahingonkorvausta. On riidanalaista, ovatko itävaltalaiset tuomioistuimet kansainvälisesti toimivaltaisia.
- 3 Kantaja tukeutuu asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (Bryssel Ia -asetus) 13 artiklan 2 kohtaan, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa. Vastaaja ei kuitenkaan ole vakuutusyritys. Koska se on kunnallinen liikennepalvelujen tarjoaja, se on Saksan lainsäädännön mukaan vapautettu pakollisesta liikennevakuutuksesta. Saksan lainsäädännön mukaan sen on siksi vastattava vakuuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluvista vahingoista samalla tavalla kuin vastuuvakuuttamisvelvollisuutta sovellettaessa. Kantaja katsoo, että tämän vuoksi on oltava mahdollista nostaa suora kanne vakuutusasioissa toimivaltaisessa tuomioistuimessa.
- 4 Vastaaja vaatii kanteen hylkäämistä. Se ei ole vakuutusyritys, joten Bryssel Ia -asetuksen vakuutusosoikeudellisia säännöksiä ei sen mukaan sovelleta. Vakuuttamisvelvollisuutta koskevalla poikkeuksella ei ole tähän vaikutusta.

3. Menettelyn tähänastiset vaiheet

- 5 Ensimmäisen asteen tuomioistuin jätti kanteen tutkimatta puuttuvan kansainvälisen toimivallan vuoksi. Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, säädetty toimivalta koskee ainoastaan kanteita, jotka on nostettu vakuutusyritystä vastaan, eikä – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – ajoneuvon haltijaa vastaan.
- 6 Valitustuomioistuin vahvisti tämä ratkaisun. Se yhti ensimmäisen asteen tuomioistuimen näkemykseen, jonka mukaan kanne, joka on nostettu onnettomuusajoneuvon haltijaa vastaan, ei ole Bryssel Ia -asetuksessa tarkoitettu vakuutusasia. Se, että vastaaja ei ole velvollinen ottamaan liikennevakuutusta, ei johda toisenlaiseen päätelmään.
- 7 Oberster Gerichtshofin on ratkaistava kantajan tekemä Revision-valitus, jossa tämä vaatii toimivallan tunnustamista. Kantaja katsoo edelleen, että Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdan nojalla, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, jossa kantajalla on kotipaikka. Kantaja toteaa, että Saksan lainsäädännön nojalla vastaaja vastaa vakuuttamisvelvollisuutta koskevan poikkeuksen vuoksi vahingoista samalla tavalla kuin vakuutuksenantaja. Kantaja on vastaajaan nähden unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettu ”heikompi osapuoli”. Arvioinnin ristiriitaisuuksien välttämiseksi tämän pitäisi koskea myös toimivaltaa koskevaa oikeutta.

4. Oikeusperusta

- 8 4.1. *Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (Bryssel Ia -asetus) 11 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ja 13 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:*

11 artikla

1. Kanne sellaista vakuutuksenantajaa vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, voidaan nostaa

b) muussa jäsenvaltiossa vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan nostamien kanteiden osalta sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kantajalla on kotipaikka,

13 artikla

2. Vahingon kärsineen suoraan vakuutuksenantajaa vastaan nostamaan kanteeseen sovelletaan 10, 11 ja 12 artiklan säännöksiä.

- 9 Näiden jo asetukseen N:o 44/2001 (Bryssel I -asetus) sisältyneiden säännösten perusteella unionin tuomioistuin on päättelyt vakiintuneessa oikeuskäytännössään, että vahingon kärsinyt voi nostaa suoran kanteen vastapuolen vastuuvakuutuksen antajaa vastaan oman kotipaikkansa tuomioistuimessa (tuomio Odenbreit, C-463/06 ja tuomio KABEG, C-340/16).
- 10 4.2. Vastaaja on vapautettu pakollisesta liikennevakuutuksesta Saksan Pflichtversicherungsgesetzin (jäljempänä dPflVG) 2 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla. Kyseisen säännöksen mukaan dPflVG:n 1 §:ää (eli vakuuttamisvelvollisuutta) ei sovelleta:
- 5. oikeushenkilöihin, jotka saavat vakuutusturvaa vakuutusvalvontalain (Versicherungsaufsichtsgesetz) 3 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vakuutusvalvonnasta vapautetusta vastuuvahinkojen tasaamisjärjestelmästä.*
- 11 Kyseisessä säännöksessä viitataan Saksan Versicherungsaufsichtsgesetzin 3 §:n 1 momentin 4 kohtaan. Kyseisen säännöksen mukaan valvonnan piiriin eivät kuulu:
- 4. kuntien ja kuntaliittojen yhteenliittymät, jotka eivät ole oikeushenkilöitä, siltä osin kuin niiden tarkoituksena on tasata niiden jäseniin ja sellaisiin julkisia tehtäviä suorittaviin yrityksiin, joissa yksi tai useampi kuntajäsen tai b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa muu julkisyhteisö, on osallisena vähintään 50 prosentin osuudella, kohdistuvista riskeistä aiheutuvat seuraavantyyppiset vahingot jakamalla ne niiden kesken: [–]*
- b) moottoriajoneuvojen hallussapidosta aiheutuneet vahingot;*
- [–]*
- 12 Tämä poikkeus kattaa tyypillisesti kunnalliset liikenneyritykset, jotka eivät ota ajoneuvoilleen pakollista vastuuvakuutusta mutta jotka tasaavat vahingot samaan yhteenliittymään kuuluvien muiden kuntien kanssa soveltamalla jakamismenetelmää ja jotka jakavat siten riskin [–] keskinäisessä suhteessaan [–]. Jäsenten keskinäiset oikeudet perustuvat ”vastuuvahinkojen tasaamisjärjestelmään”. Vahinkoa kärsineellä ei ole oikeuksia tätä yhteenliittymää kohtaan (joka ei ole oikeushenkilö).
- 13 4.3. Vakuuttamisvelvollisuutta koskevan poikkeuksen osalta dPflVG:n 2 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa (kursivointi tässä):
- (2) Vakuuttamisvelvollisuudesta 1 momentin 1–5 kohdan nojalla vapautettujen ajoneuvon haltijoiden on, jollei ajoneuvon haltijoiden tekemän ja tämän lain säännösten mukaisen vakuutuksen perusteella vastuuvakuutuksesta myönnetä turvaa, vastattava kuljettajalle ja muille henkilöille, jotka tämän lain vuoksi otetun vastuuvakuutuksen perusteella saisivat korvausta, 1 §:ssä kuvaillun kaltaisista vahingoista samalla tavalla*

ja samassa laajuudessa kuin tällaisen pakollisen vastuuvakuutuksen antaja. Vastuu rajoittuu vahvistettuihin vähimmäisvakuutusmääriin. Henkilö- tai omaisuusvahingoissa ajoneuvon haltija on vastuussa suhteessa kolmanteen osapuoleen myös silloin, kun kuljettaja on tahallaan ja lainvastaisesti aiheuttanut sen tapahtuman, josta hän on vastuussa kolmannelle. Tämän lain 12 §:n 1 momentin 2–5 virkettä sovelletaan soveltuvin osin. Vakuutus sopimuksista annetun lain (Versicherungsvertragsgesetz) 100–124 §:n säännöksiä sekä moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta annetun asetuksen (Kraftfahrzeug-Pflichtversicherungsverordnung) 3 ja 3b §:n säännöksiä sovelletaan vastaavasti. Jos ajoneuvon haltija täyttää ensimmäisessä virkkeessä säädetyt velvoitteet, hän voi Versicherungsvertragsgesetzin 116 ja 124 §:ää analogisesti sovellettaessa vaatia maksettujen rahamäärien korvaamista, jos vakuutuksenantaja olisi silloin, jos vakuutus olisi otettu, vapautettu velvoitteista kuljettajaa tai muuta vakuutettua kohtaan; ajoneuvon haltija ei ole muilta osin vastuussa näihin henkilöihin nähden.

- 14 Vakuuttamisvelvollisuutta koskeva poikkeus johtaa näin ollen siihen, että ajoneuvon haltija on vastuussa vahinkoa kärsineeseen nähden samalla tavalla kuin vastuuvakuutuksen antaja, ja siksi sen katsotaan olevan Saksassa ”vakuutuksenantajan kaltainen toimija” tai ”omavakuutuksia tarjoava vakuutuksenantaja”. Tätä vastuuta sovelletaan ajoneuvon haltijan vastuun ohessa ja sillä korvataan pakollisen vastuuvakuutuksen antajalle muutoin kuuluva vastuu [– –].
- 15 4.4. DPfIVG:n 2 §:n säännös vakuuttamisvelvollisuutta koskevasta poikkeuksesta perustuu moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta annetun direktiivin 2009/103/EY 5 artiklan 1 kohtaan. Siinä säädetään seuraavaa (kursivointi tässä):

1) Jäsenvaltio voi poiketa 3 artiklasta, jos kyseessä ovat tietyt luonnolliset henkilöt taikka julkisoikeudelliset tai yksityisoikeudelliset oikeushenkilöt; kyseisen jäsenvaltion on laadittava luettelo tällaisista henkilöistä ja toimitettava se tiedoksi muille jäsenvaltioille ja komissioille.

Tällaisen poikkeuksen tekvän jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että korvausta maksetaan vahingoista tai vammoista, joita näille henkilöille kuuluvat ajoneuvot ovat aiheuttaneet sen alueella ja muiden jäsenvaltioiden alueilla.

Sen on nimettävä erityisesti vahingon tai vamman aiheutumismaassa toimiva viranomainen tai elin vastaamaan vahingon kärsineille maksettavista korvauksista kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti sellaisissa tapauksissa, joihin ei voida soveltaa 2 artiklan a alakohtaa.

Sen on ilmoitettava komissiolle luettelo henkilöistä, jotka ovat vapautettuja liikennevakuutuksesta, sekä korvauksesta vastaavista viranomaisista tai elimistä.

Komissio julkaisee luettelon.

5. Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 16 5.1. Bryssel Ia -asetuksen 10 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja sovelletaan niiden selvän sanamuodon mukaan ainoastaan ”vakuutus sopimusta koskeviin asioihin”. Tämä pätee myös Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, mukaiseen suoraan kanteeseen vastuuvakuutuksen antajaa vastaan. Siksi tätä säännöstä ei voida soveltaa ajoneuvon haltijaa vastaan nostettuihin kanteisiin (OGH 2 Ob 189/18k SZ 2018/89; näin myös BGH VI ZR 279/14). Tämä vastaan myös unionin tuomioistuimen korostamaa vakuutusalan erityissääntöjen tarkoitusta, joka on vakuutuksenantajan vastapuolen, joka on tyypillisesti heikompi osapuoli, suojelu hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä (tuomio Groupe Josi, C-412/98, 64 kohta; tuomio Odenbreit, C-463/06, 28 kohta; tuomio KABEG, C-340/16, 28 kohta ja tuomio Hofsoe, C-106/17, 40 kohta).
- 17 5.2. Käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei kuitenkaan esitä vaatimuksia vastaajalle ajoneuvon haltijana. Se tukeutuu pikemminkin siihen seikkaan, että Saksan oikeuden mukaan vastaaja vastaa vahingoista vakuuttamisvelvollisuutta koskevan poikkeuksen vuoksi samalla tavalla kuin vastuuvakuutuksen antaja. Se katsoo, että dPflVG:n 2 §:n 2 momentin mukaan on sovellettava soveltuvin osin etenkin pakollisesta vastuuvakuutuksesta annetussa Saksan laissa (VVG) esitetyjä säännöksiä vastuuvakuutuksesta (VVG:n 100–112 §) ja pakollisesta vakuutuksesta (VVG:n 113–124 §).
- 18 5.3. Näin ollen herää kysymys, sovelletaanko Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, tarkoitettua toimivaltaperustetta myös tässä tapauksessa.
- 19 (a) Kyseisten säännösten sanamuodon mukainen tulkinta voisi johtaa siihen, että ”vakuutuksenantajana” on pidettävä ainoastaan henkilöitä, jotka tosiasiallisesti harjoittavat vakuutustoimintaa yrityksenä. Näin ei ole nyt käsiteltävässä asiassa, koska vastaaja on itse ainoastaan samalla tavalla vastuussa kuin vakuutuksenantaja, mutta se ei tarjoa vakuutuspalveluja muille henkilöille. Tästä syystä voitaisiin myös katsoa, että onnettomuudessa vahinkoa kärsinyt ei ole ”tyypillisesti” heikompi osapuoli suhteessa vastaajaan eli rajavastuuyhtiöön, joka tarjoaa paikallisia liikennepalveluja.
- 20 (b) Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdan, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, sanamuoto ei kuitenkaan sulje pois sitä, että ”vakuutuksenantajana” voidaan pitää henkilöä, joka sovellettavan (tässä

tapauksessa Saksan) lainsäädännön mukaan vastaa vahingoista vakuutus oikeuden säännösten mukaisesti.

- 21 Tätä näkemystä tukee systemaattinen tulkinta. Sekä direktiivissä 2009/103/EY vahvistetun vakuuttamisvelvollisuuden että Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, vahvistetun kantajan oikeuspaikkaa koskevan säännön tarkoituksena on samalla tavoin suojata vahingon kärsinyttä. Vakuuttamisvelvollisuudella pyritään varmistamaan, että vahingon kärsineelle maksetaan korvausta vahingonaiheuttajan taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Kantajan oikeuspaikkaa koskevalla säännöllä on tarkoitus helpottaa tämän oikeuden käyttämistä asioissa, joiden vaikutukset ulottuvat rajojen yli. Näiden unionin oikeuden säännösten sisältö liittyy toisiinsa, ja ne ovat tältä osin johdonmukaisia.
- 22 Direktiivin 2009/103/EY 5 artiklan 1 kohdassa sallitaan jäsenvaltioiden säätää poikkeuksista vakuuttamisvelvollisuuteen, mutta niiden on huolehdittava siitä, että vahingon kärsineet saavat kuitenkin korvausta. Tämän perustana on selvästi unionin lainsäätäjän näkemys siitä, että poikkeus vakuuttamisvelvollisuudesta ei saa johtaa onnettomuudessa vahinkoa kärsineiden epäedullisempaan kohteluun. Tämä on pantu täytäntöön Saksan lainsäädännössä (nyt käsiteltävän asian osalta) siten, että (a) poikkeus vakuuttamisvelvollisuudesta edellyttää riskien kattamista ”tasaamalla vastuuvahingot” velvoiteoikeuden mukaisesti, jolloin vahingonaiheuttajan maksukyvyttömyysriskillä ei ole samanlaista vaikutusta vahinkoa kärsineeseen kuin vakuutuksen voimassa ollessa, ja (b) että vahinkoa kärsinyt voi esittää vaatimuksia vakuuttamisvelvollisuudesta vapautetulle ajoneuvon haltijalle samalla tavalla kuin vakuutuksenantajalle. Vahinkoa kärsineiden aineellis-oikeudellinen suojelu varmistetaan näin ollen myös vakuuttamisvelvollisuutta koskevaa poikkeusta sovellettaessa riippumatta siitä, onko vahinkoa kärsineen kotipaikka Saksassa vai jossain muussa valtiossa.
- 23 Jos Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, tulkitaan sitä vastoin siten, että sitä sovelletaan ainoastaan vakuutusyritystä vastaan nostettuihin kanteisiin, vakuuttamisvelvollisuutta koskeva poikkeus johtaisi toimivaltasäännöksiin perustuvan vahingonkärsijän suojan vaarantumiseen asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Käsiteltävässä asiassa mahdollisuus vahingonkorvausvaateiden esittämiseen kantajan kotipaikan tuomioistuimessa riippuisi siitä, onko onnettomuuden vastapuoli pakollisen vastuuvakuutuksen piiriin kuuluva linja-auto vai lähiliikenteen linja-auto, johon sovelletaan vakuuttamisvelvollisuutta koskevaa poikkeusta. Tällöin vakuuttamisvelvollisuutta ja kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännökset eivät olisi enää johdonmukaisia.
- 24 Siksi on – myös unionin oikeuden johdonmukaisuutta koskevan periaatteen (SEUT 7 artikla) vuoksi – syytä ottaa huomioon direktiivin 2009/103/EY 5 artiklan 1 kohdan taustalla oleva lainsäätäjän arviointi myös Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, tulkittaessa. Myöskään tältä osin vakuuttamisvelvollisuutta

koskeva poikkeus ei saisi johtaa onnettomuudessa vahinkoa kärsineen epäedullisempaan asemaan. Tämä voitaisiin varmistaa käsiteltävässä asiassa siten, että ”vakuutuksenantajaksi” katsotaan henkilö, joka sovellettavan lain mukaan vastaa vahingoista vakuuttamisvelvollisuudesta poikettaessa samalla tavalla kuin vakuutuksenantaja.

- 25 Tässä kantajaa voitaisiin aivan hyvin pitää unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuna (tyypillisesti) ”heikompana osapuolena”. On tosin mahdollista, että toisin kuin vakuutusyriyksellä, vastaajalla ei ole vahinkojen korvaamista varten omaa organisaatiota. Vahingonkorvausvastuun tasaaminen (eli riskin jakaminen usean kunnan kesken) mahdollistaa myös merkittävän vahingon korvaamisen ilman, että vastaajan taloudellinen toimeentulo vaarantuu. Se on näin ollen taloudellisesti paljon paremmassa asemassa kuin tyypillinen vahinkoa kärsinyt osapuoli, joka on riippuvainen korvauksesta.
- 26 5.4 Viimeksi mainituista syistä Oberster Gerichtshof on taipuvainen katsomaan, että Bryssel Ia -asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä sen 11 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, esitettyä kantajan oikeuspaikkaa koskevaa sääntöä olisi sovellettava myös tässä tapauksessa. Myös toisenlainen tulkinta on kuitenkin mahdollinen. Tämän vuoksi Oberster Gerichtshof on ylimmän asteen tuomioistuimena velvollinen esittämään ennakkoratkaisupyynnön.

6. Käsitteilyn lykkääminen

[–]

Oberster Gerichtshof

Wien, 21.10.2021

[–]